

KÖLCSEY III. FELIRATA AZ IFJAK ÜGYÉBEN.

DR. VÉRTESY JENŐTŐL.

A Magyar Nemzeti Múzeum kéziratára a többi közt *Kölcsey* Ferencz egy érdekes levelét őrzi *Kossuth* Lajoshoz 1837. április 25-ről keltezve. A levélben *Kossuthot* Szatmár vármegye legutóbbi közgyűléséről értesíti s mellékeli a gyűlés eredményeképen a királyhoz intézett föliratot az elfogott ifjak ügyében. A levelet közölte *Naményi* Lajos az »Irodalomtörténeti Közlemények« 1902-ik évfolyamában. A felirat jelen alkalommal lát napvilágot.

Története ismeretes. 1834-ben a kormány szakított addigi tartózkodó politikájával s erőszakos eszközökkel akarta elnémítani az ellenzék vezetőit. A kiket vérmérsékletük vagy helyzetük merészebb szóra vagy lépésre ragadott, már ki voltak szemelve. Így fogták el a nagy *Wesselényi* Miklóst, az országgyűlési ifjakat élükön a tüzes *Lovassy* Lászlóval s harmadszorra magát *Kossuth* Lajost.

Ismeretes a közfelháborodás, a mit e merényletek keltettek s a megyék bátor magaviselete. A zöld asztalnál egyre-másra készültek a feliratok a felséghez. Nem kegyelmet kértek, hanem igazságot.

Ismeretes az is, hogy *Kölcsey* micsoda buzgó működést fejtett ki élte utolsó éveiben. Jelleme oly gyökeres rázkódásokon ment keresztül, hogy rá sem lehetett ismerni a régi *Kölcseyre*, a ki melancholikus, melázó, bölcsész-poéta, higgadt műbíráló és érzelmes beszédek írója volt. A politikai élet kemény férfivá edzette a szó legszebb értelmében. Ott küzdött az első sorban, Szatmár vármegye ékesszavú és ékestollú főjegyzője. A vármegye levéltára egész sort őríz az ő felirataiból, egész gyöngyfűzért.¹

¹ Összes művei legutolsó kiadásában csak részben közölve.

E súlyos időben Kölcsey szoros barátságot tartott *Kossuth*tal. A jog és igazság védőjeül szerepelt mindenütt *Kölcsey*; *Kossuth* tisztelettel nézett reá, mint ifjú ember idősebb barátjára, a ki teljes méltósággal fedezheti szónoklatai paizsával az üldözötteket. Őt nem ragadtathatták annyira sem, mint a heves *Wesselényi*t.

Első két felirata (1836. szept. 5. és 1836. decz. 12.) ismeretesebb és szebb. *Kossuth*nak is nagyon tetszettek, de többet szeretett volna beléjük *Kölcsey* szíve melegéből (Naplója, 1837. febr. 25.). *Kölcsey*t általában érzelmi politikusnak tartják, de ez nem egészen alapos nézet.¹ *Kölcsey* rendesen tökéletes szabattossággal fogalmazta politikai beszédeit s az érzelem tüzéből soh'sem adott többet a kelletténél. Érvei világitanak a szó igaz értelmében.

A III. felirat mindazonáltal méltó párja a másik kettőnek. A törvény szilárd és megdönthetelen alapján áll, a mit többször hangsúlyoz. Csak mellékesen hivatkozik érzelmi okokra: a természet örök törvényeire s arra a keserűsége, a mi a sérelmek sérelemre gyüleése miatt halmozódik fel a hazafiak keblében. Önerzetes és bátor szó a királylyal szemben s újra az a csodás tiszta világosság a törvény értelmezésében, a mit később még classicusabban fejtett ki *Kölcsey* a *Wesselényi* védelmében.

A nyugodt, úri hang s a folytonos törvényre hivatkozás adja meg e beszédnek is magyar jellemét, másfelől meg új bizonyosságul sorakozik ahhoz, hogy *Kölcsey* ezen izgalmas és szép kor legigazibb parlamenti szónoka. Nem versenyzik írói képessége a *Kossuth* színes és heves, szinte lázas előadásával, de *Kossuth* a nepgyüleések, a nagy nyilvánosság igazi szónoka, még kevésbbé éri el a *Széchenyi* sokoldalú talentumát, a ki a lelkesedés, gúny, szenvedély fegyvertárát teljesen bírta; de sokkalta nyugodtabb, méltóságosabb amazoknál, nem lobogtat csóvát és nem ver vészharangot, valamint nem önti ki a személyes szenvedély összes láváját és salakját, kisebb tehetség, de tisztább, összhangzatosabb.

A fölirat maga a következő (a levél *Kölcsey* kezeírása, a fölirat nem):

Felséges 's a t. Midőn mult évi september' 5-d napjáról, 's másod ízben ugyan azon év decemberének 12-én tartott közgyűlésünkben, a' katonai erővel elfogatott ifjak' ügyében Cs. K. Fel-

¹ A mit Beöthy Ákos és Angyal Dávid is kifejeztek.

ségedhez igazságos előterjesztésünket felnyujtottuk; 's törvényes Fejedelmünket az ország törvényes alkotmányán elkövetett sérelem' megorvoslására tisztelő bizodalommal megkértük: semmit sem várhattunk természetesebben, mint azt, hogy Cs. K. Felséged a' Nemzetnek tett legszentebb eskünél fogva, királyi legszebb jogait hasznunkra fordítandja; 's a' bennünket felriasztott sérelem' megszüntetésével aggodalmainkat eloszlatni kész leend.

Illy helyzetben elkedvetlenítő váratlansággal hatott reánk azon nem reményelt válasz, mely Cs. K. Fölséged' M. Ud. Cancelláriájától, mult évi December 15-ről hozzánk intéztetett; 's mely, a' helyett, hogy a törvények' megsértése miatt felemelt panaszinkat elenyésztesse, minket magunkat illet azon gyűlöletes váddal, mintha törvényeink, 's törvényes szokásaink ellen cselekedtünk volna; 's azon tettünket, mi által alkotmányi jussaink' oltalmára koronás királyunkat felhívtuk, helyben nem hagyhatónak nyilatkoztatja.

Fennemlített, 's mult évi December 12-ről költ felterjesztésünkben bőven kifejtettük: mi legyen az, a' mi az ifjak' elfogatásának, 's letartóztatásának módjában a' municipalis jusokat, 's ezeknél fogva egész polgári alkotványunkat gyökerében megsebesíté? Kifejtettük, hogy a' megyei hatóság' elmellőzése ezen esetben az ország alkotványos bélyegét, 's minden polgárok' személyes bátorságát veszélyezteti.

Ezen kifejtésből tisztán általlátható: miképen nekünk nem vala szükségünk, hogy Kir. Felséged Udvari Cancelláriája által az 1827: 3. tczkre emlékeztessünk. Kértük, hogy a megyei hatóság a' maga alkotmányos erejében tartassék fel; 's teljesen meg vagyunk győződve, hogy mind a' királyi, mind a' nemzeti jusok egyedül ezen megyei hatóság' jusaiba gyökereznek: 's ezek nélkül valamint a' Nemzet' jussai elsülyednek: ugy a királyi jusok törvényes erőben többé fel nem állhatnak. Honnan következik, hogy mi csak azon alap' megoltalmaztatását kértük, mellyen az 1827: 3. egyedül nyughatik.

Koronás Fejedelmeink közt háromszáz év óta egyetlenegy sem vala, ki a' királyi jusok' csonkulása felől panaszt tehetett volna; a nemzeti jusokat pedig a' mi illeti, halomra gyült országos sérelmeink, országgyűlésről országgyűlésre keserű emlékeztetéssel ébrezgetnek bennünket. E' tagadhatatlan körülmények közt lehetetlen nehéz fájdalmat nem éreznünk, ha mégis olly törvény-czikkelly tiszteletben tartására intetünk, mellynek minden oldalról leendő megtartásáért Istenhez naponként könyörgünk.

Fájdalommal kéntelenek vagyunk azt is felterjeszteni, hogy a' fenntisztelt M. Ud. Cancelláriai válaszbán, a királyi ügyek igazgatójának Cs. K. Felséged által a' törvény rendelkezései szerint munkálkodásra lett utasíttatása épen akkor adatik tudunkra, midőn már több Törvényhatóságokkal egyértelműleg Cs. K. Fel-

séged' thronusa előtt felszóllalni kéntelenek valánk azon pörfolytatási titkos és önkéjes rend és mód ellen, mellyet a kir. itélő Tábla a' kérdéses ügyben, törvényről és természeti igazságról formált hitünkkel és ismeretünkkel általánosan ellenkezőleg követett.

Előhozánk törvényeinknek egész hosszú sorát, mellyek, ha a' természet' örök törvényei nem kiáltanának is, egyenesen olly szabályokra tanítanak és köteleznek, mellyeket a' fennevezett törvényszék meg nem tartott. 'S mind ezekben nem egyes személyek' érdekét, hanem az egész polgári alkotvány' és személyes bátorság' fentartását tartottuk szem előtt.

Minélfogva említett December 12-én költ felterjesztésünkre hivatkozva, most is erős meggyőződéssel azt hisszük, és kinnyilatkoztatjuk: hogy abban kifejtett, 's törvényekkel erősített nézeteink szorosán a' polgári alkotvány' természetéből vétettek; 's a' pörfolytatás módjára nézve nem csak törvényeinkkel, de a természet legszentebb jusaival megegyezők. Kinnyilatkoztatjuk, hogy mi ez' itt kifejezett hitben kívánunk mind végig maradni; 's valamint egyfelől érezzük, hogy koronás fejedelmünknek és hazánknak hívei vagyunk: úgy másfelől nem szününk meg igazságos kívánattal ohajtani, hogy Cs. K. Felséged többször említett December 12-ki felterjesztésünkben felpanaszlott sérelmeinket eloszlatni 's egyszerűsmind olly legfelsőbb parancsokat kiadni kegyelmesen méltóztassék, hogy Cs. K. Felséged' M. U. Cancelláriája e' királyjai és törvényei iránt hódolattal viseltető megyét törvényvédelemért törvényellenes viselettel vádolni megszünjék.

A' kik egyébiránt stb.

Költ N.-Károlban 837. Martius 6-án tartott közgyűlésben.